

Bevezetés

A harmadik osztály az alapozó szakasz után következő első tanév, melynek fő feladatai: az első két tanévben kiépített képességek megszilárdítása, az olvasástechnika további fejlesztése, az írott anyanyelv problémamentes, eszközszintű használatának kiépítése, a klasszikus gyermekregényekkel való ismerkedés, az önálló tanulás lehetőségének megteremtése, az önellenőrzés, a verselemzés, az írásbeli szövegalkotás kiépítésének elkezdése.

Alkalmazott módszer

Ugyanaz, mint az első két tanév köteteiben. (Jellemzői: a céltudatosság; a spirális elrendezés; a beszélt nyelvtől közelít az írott nyelv sajátosságai felé; figyelembe veszi az általános tanulási törvényszerűségeket; az idegi működés jellemzőit; az életkori sajátosságokat; az egyéni fejlettségi szintet és haladási ütemet. Világos különbséget tesz a tanítás folyamata és a már kiépített ismeret használata között, a beszélt és az írott nyelv használata között, az ismeretszerzés különböző formái között, az olvasás, írás képességének kialakítása és a kialakult képesség működtetése között.)

Javítás, önellenőrzés

A gyerekeknek megtanítjuk az önellenőrzést. Minden gyerek olvassa el újra a saját írásbeli munkáját, és javítsa ki az esetleges hibákat! Ha a pedagógus ezek után hibát talál, akkor vagy ő vagy a gyerek rádírozza ki a hibát, és ceruzával írja oda a jó megoldást!

Ne minősítsük az önellenőrzést sem!

A gyerekek egymás munkáját ne ellenőrizzék!

Kerüljük a hibák kiemelését mindenfajta megkülönböztető színnel!

Az alkalmazott módszernek megfelelően, valamint a javítás, önellenőrzés tennivalóiból következően tanulóink grafitceruzával írnak, és nem használnak olyan írószert, melynél nem lehetséges a rádírozás, a hiba azonnali, nyom nélküli eltüntetése. (Például: toll, filctoll stb.)

Szövegek olvasása

A hosszabb meséket, olvasmányokat több órán, vagyis több tanórára szeljük el, és a tanórákon keresztül olvassák el, dolgozzák fel a tanulók. A tanórán nem csak egyféle feladatot végzünk, ezért átlagban tanóránként 15–20 percet szánunk egy szövegrész olvasására.

Az alkalmazott módszernek megfelelően nincs bemutató olvasás. Egyénileg, hangosan olvassák tanulóink az „ismeretlen” szöveget, ahogy az emberiség is teszi már több ezer éve. Semmilyen felesleges időrabló tevékenységet nem kapcsolunk a szövegolvasáshoz. (Nincs ismerkedés a szöveggel, találgatás a cím, a rajzok vagy bármi más alapján stb.) Egy-egy tanuló a pedagógus által meghatározott hosszúságú szövegrészt olvas hangosan. (Ez egyben a differenciálás kiváló lehetősége is.) A többiek előtt is ott a szöveg, figyelik a szemükkel, követik társuk olvasását,

miközben hallgatják azt. A pedagógus azonnal javíttatja az esetleges olvasási hibákat.

A szövegolvasó, -feldolgozó tanórák után megjelöljük, hogy meddig jutottunk. A következő órán az olvasást, az új szövegrész megismerését megelőzi a már ismert rész felelevenítése. Átismételjük, mit is tudtunk meg eddig. Fontos, hogy ezek az ismétlődő részek rövidek legyenek, ne vegyenek el túl sok időt az olvasástól és a lényeges információk felidézésére irányuljanak!

A felidézésnek többféle módja lehet:

– A pedagógus néhány kérdést tesz fel, melyekre a jelentkező gyerekek közül egy-egy válaszol. A kérdések azokra az információkra vonatkoznak, amelyekre emlékezni kell a folytatás megértéséhez.

– A pedagógus két-három mondatban elmondja, összefoglalja a lényeget.

– A jelentkező gyerekek közül valaki pár mondatban elmeséli az eddig megismerteket. „Ki emlékszik, mit olvastunk eddig?”

Természetesen mindig a gyerekek képességeihez, igényeihez igazodunk a tanórák tervezésénél.

Az olvasott szövegek egy része az eredeti szöveg módosított változata. (Ezt a tartalomjegyzékben a szerző feltüntetésekor minden esetben jelezzük. Például: Móra Ferenc nyomán.) A szövegmódosítás a tanulást, a képességkialakítást könnyíti meg. Az átdolgozással elkerüljük, hogy a szokatlan szószerkezetek, ismeretlen szavak túlzott aránya neheztse a szövegösszefüggés megértését, biztosítjuk, hogy a jelentéstársítás megtörténjen legalább a szöveg kulcspontjainál. Lényeges az is, hogy a valószínűleg ismeretlen szavakról legalább annyi „fogalma” legyen a gyermeknek, hogy ne vigye félre a szövegértést. Mindezt úgy próbáljuk elérni, hogy több értékes irodalmi alkotás szerepel az olvasmányok között.

Javasoljuk, hogy egy-egy mű feldolgozása után a szerző nevét (és egyéb életrajzi adatait) is ismerjék meg a tanulók. A tartalomjegyzék fellapozása mellett adatgyűjtési, búvárkodási feladat is kapcsolható a tananyaghoz. Tapasztalataink szerint szívesen, lelkesen és ügyesen keresgetik a gyerekek a szerzőkhöz kapcsolódó információkat. Az olvasókönyv belső borítóján található adatokkal ezt a munkát könnyítjük meg.

Versek olvasása

Alsó tagozatban fő feladatunk a versek megszerettetése. A verseket, versrészleteket először a pedagógus vagy egy jól olvasó gyerek olvassa fel, ezután értelmezzék, majd egymás után két-három jól olvasó gyermek is olvassa fel hangosan! Közben minden tanuló megfigyelheti a szöveg esztétikai értékeit, rácsodálkozhat a költő stílusára, nyelvhasználatára stb.

A kiválasztott versek egy része egy adott eseményhez kapcsolódik, annak elképzelését segíti, segítheti. Az általunk alkalmazott módszerben a versek kiegészítik az olvasóvá válás folyamatát, de annak nem „eszközei”.

Szómagyarázatok

A kötetünkben található tananyag szóképzésének bizonyos hányada a gyermekek aktív szókincsében valószínűleg nincs benne és ennek egy töredékét a passzív szókincsük sem tartalmazza. Hogy melyik tanuló melyik szót nem ismeri, az csak kisebb mértékben függ az életkortól, a mentális lexikon tartalmát a gyermek életvilága, egyéni adottságai, nyelvi fejlettségi szintje stb. határozza meg. Nincs olyan tankönyv, amely tökéletesen igazodik a tanulók egyéni szükségleteihez és minden gyermeknek egyformán nyújtja a számára szükséges szómagyarázatokat.

Szómagyarázataink segíthetik a gyerek tanulását. Ha szüksége van erre a segítségre, használja, ha nincs, nem használja. Ha olyan szó jelentését nem ismeri, amely nem szerepel a szómagyarázatunkban, akkor vagy kikövetkezteti a szövegösszefüggésből vagy segítséget kér az őt tanító pedagógustól, esetleg megnézi a Magyar értelmező kéziszótárban stb.

A tananyagban előforduló szóképzlet ismeretlennek gondolt halmaza nem minden esetben tananyag, tehát ezeknek a szavaknak megtanulása, megtanítása nem cél, hanem lehetőség, mellyel élhet a gyermek és a gyermeket tanító pedagógus is.

Azokban az esetekben, amikor a szótanulás, szókincsbővítés a feladat, a szavak a kötetek számos feladatában előfordulnak (az alkalmazott módszerek megfelelően).

A pedagógus a tanulók szókincsének ismeretében és/vagy a tananyag szisztematizálási törekvésének megfelelően nyújthatja a szótanulási feladatokat, és könnyedén ráépítheti tankönyvcsaládunk anyagára.

El kell kerülni, hogy a szómagyarázat felesleges szómagyarázat-láncolatot generáljon, és elterelje a gyermek figyelmét a tényleges feladatról.

Nyelvtan, helyesírás

A tananyag spirális elrendezésű. Egy-egy új elem ismerése, megfigyelése után az elem visszatér, majd gyakoroljuk, rögzítjük tovább.

A nyelvtani szabályokat elolvassuk, értelmezzük, és megfigyeljük az írott anyanyelvben való előfordulásukat. Kerüljük a szabály megtanulását, felmondását! Az értelmetlen biflázás nem segíti a nyelvhasználatot. Az életkori sajátosságokból következően tanulóink gondolkodása még nincs azon a szinten, amely az elvont szabályok, összefüggések megértéséhez szükséges. 10 éves kor után rendelkeznek az absztrakt dolgok megértésének képességével, az idegrendszer érésének és nyelvi fejlődésüknek köszönhetően. Ami 10 éves kor után alakul ki általánosan (és több évtizede tudottan), arra alsó tagozatban nem építhetünk. A 3. osztályosok számára különösen nehéz a melléknév és a számnév megkülönböztetése. A beszélt nyelvből következően tanulóink „nyelvérzéke” számjelzős szerkezet egyik alkotórészének érzi a számnevet. (Ezen a gondolkodási szinten – és számos nyelvészünk szerint is – teljesen jogosan.) Szükség esetén egyszerűsítsük a feladatokat, és bátran fogadjuk el a számjelzős besoro-

lást. Minden esetben a tananyagot kell a gyermek életkori sajátosságaihoz igazítani. (Fordítva nem lehetséges, hiába próbálkoznak vele bizonyos tantervek, szakértők, tankönyvírók és bírálók már több évtizede.) Az osztálytanító pedagógus a saját bőrén érzi az irreális elvárások által előidézett nehézségeket és az okozott károkat. Nem szabad tehát szem elől téveszteni a célt, vagyis, hogy a 3. osztályos gyerekek gondolkodási szintjüknek megfelelő mélységben ismerjék meg, és figyeljék meg anyanyelvük szabályrendszerét, közben pedig megszeressék az anyanyelvüket és a nyelvtan tantárgyat is.

A diktálás kezdetben hűsz szót tartalmazzon, majd év végére jussunk el a minimum negyven szóig! Az önellenőrzés, javítás módszerű lépéseit alkalmazzuk!

Fogalmazás

Folytatódik a szóban történő szövegalkotás fejlesztése és gyakorlása és elkezdődik az írásbeli szövegalkotás kiépítése, rögzítése, elsősorban a fogalmazás kötetünkben található tananyag segítségével. A Fogalmazás tankönyv belső borítóján rokon értelmű szavak gyűjteménye van, mellyel a gondolatok világos kifejezését, érdekes, élvezetes megfogalmazását segítjük. Az önellenőrzés, javítás módszerű lépéseit itt alkalmazzuk is.

Házi feladat

Házi feladatot mindig adunk. Ez lehetőleg csak 20 percet vegyen igénybe, s a gyerek számára ismerős és egyedül is megoldható legyen! Az óravázlatok néhány esetben javaslatot adnak a házi feladatokra.

Felmérések

Tankönyvcsaládunk része a Mérőlapok című kiadvány, amely két alap és két kiegészítő feladatsort tartalmaz. A tanév rendjéhez igazodva javasoljuk ezek használatát. Megkönnyíthetik a tanulók félévi és év végi minősítését, valamint a további tennivalók meghatározását.

Biztosítsunk elegendő időt tanulóinknak a feladatok elvégzésére! (Az óravázlatban több tanórát terveztünk a felmérésre.)

Az értékelőlap a kapott eredmények rögzítésére szolgál.

A felmérőlap nem helyettesíti a részképességzavar diagnosztizálására szolgáló olvasásvizsgálatot, melyet szükség esetén kérnünk kell az erre hivatott kollégától.

Kritikai szöveghallgatás

Az óravázlatban jelöltük azokat a tanórákat, melyekben a pedagógus által bemutatott (felolvasott) szöveghez feladatok társulnak. A feldolgozásra szánt szövegeket a tanítói kézikönyv bevezető része tartalmazza.

Javasolt irodalmi olvasmányok

Bálint Ágnes: Egy egér naplója
Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön
A. A. Milne: Micimackó
Szabó Magda: Sziget-kék
Illyés Gyula: 77 magyar népmese

Kritikai szövegfeldolgozás anyagai

Róka fogta csuka (Szép Ernő nyomán)

A róka fogott egy csukát, a csuka fogott egy rókát, a varga megfogta a csukát is meg a rókát is; ő fogott legtöbbet, három rókát fogott, negyedik volt ő maga, a varga, mert ő volt a legnagyobb róka.

Nosza, mondjuk el hamar a ravasz históriát, hogy soká ne törjétek a fejeteket!

Úgy kezdődött, hogy a rókának gusztusa támadt rákpecsenyére. Tudni való, hogy a róka nem kevésbé szereti a rákot, mint az urak. Elment, mondom, rákászni a Rákos patakra. Nem kell a rókának háló, beledugja a vastag farkát a vízbe, a rák, aki arra úszik, háttal van, nem látja a veszedelmet: beleakad a róka farkába. A róka kirántja a vízből a farkát, máris lakomázhat.

No, de ez egyszer nem rák utazott arrafelé, hanem egy hatalmas nagy csuka. Az meg, a buta, kitátotta a száját megkóstolni, miféle jó falattal találkozott. A róka felkapta a farkát, rögtön beleharapott a csuka nyitott szájának a felső felébe, a csuka meg abban a pillanatban megkapta a rókának az állkapcáját. Így maradtak, az egyik a másik száját harapva, isten őrizz, hogy egyik a másikat elengedje.

Éppen arra talált jární egy vargamester, meglátta ott a parton az összeragadt ellenfeleket, rajtuk ütött, összenyalábolt rókát, csukát, jól a hasához szorította őket. Róka még mindig jobban félt a csukától, csuka a rókától, semmint hogy el merték volna egymás száját bocsátani. A varga hazacipelte a zsákmányt, jöttek a szomszédok a csudára, róka fogta csukára, csuka fogta rókára. A róka reszketett, a csuka fickándozott, de úgy fogták egymást, nem is tudnak talán már többé elszakadni.

Egyet gondolt a varga:

– Kedves feleségem, mit mondanál hozzá, ha felmennék Budára, megmutatnám a király őfelségének ezt a két bolond állatot.

Az asszonyinak ez egyszer esze ágában se volt az urának ellentmondani:

– Ez ám az okos eszme, ni! Szaladj, apjok, ízibe, míg meg nem unják egymást harapni!

A szomszédok is felbuzgatták a vargát, csak eredjen, hiszen, ilyen csuda dolgot királyok se mindennap láthatnak. El is kísérték a vargát, aki összekötözte, targoncára rakta a rókát meg a csukát; mire felért Buda várába, már a fél város szaladt nagy húhóval a targonca nyomában. Egész úton csak meresztették egymásra a szemüket a csuka meg a róka, egyre dühösebben szorította egyik a másikat a szájába, akármelyik is szégyellt volna már ennyi nép szemeláttára megretírálni.

Mikor azután bebocsátották a vargát a palotába, odabenn az egyik ajtónálló nem akarta továbbengedni a vargát, csak ha megígéri, hogy néki adja majd a felét az ajándéknak, amit a király ezért a multságért ad a vargának. Mit tehetett a varga, megígérte. Hanem a következő ajtónálló is keresztbe tette előtte az alabárdot: tapodtat se tovább, míg meg nem ígéri, hogy az ő markába csúsztatja, ha kijön,

annak a pénznek a felét, amit kapni fog a királytól! Ezt is megígérte a varga, csak hogy beljebb kerülhessen.

Mátyás király éppen a római pápa levelét olvasta, mikor jelentették néki a váratlan vendéget, a vargát, rókástul-csukástul. El volt a király homloka borulva, de rögtön kisütött rajta a derű, amint megállott a küszöbön a varga köszönvén ezen szóval:

– Róka fogta csuka, csuka fogta róka, varga fogta mind a kettőt!

Tüstént üzent a királynéért, beszólította a palotában munkálkodó tudós embereket is; mind úgy kacagtak, mint a gyerekek a sose látott furcsaságon. A csuka meg a róka meg a felséges király előtt se engedte el egyik a másikát.

No, mikor jól kikacagták magukat, megszólalt a király:

– Várjál, varga, ezért a kedves figyelmességért jutalmat érdemelsz. – Evvel előszólítja a varga háta mögül a testőrt, hogy annak kiadja a parancsot.

De a varga elébe vágott:

– Felséges királyom, hadd mondjam meg magam, mi legyen a jutalmam!

– Halljuk, derék varga, mit kívánsz!

– Száz pálcát, eggyel se kevesebbet a hátamra! Ejha, ilyen jutalmat se kért még a királytól senki se! Csak nem ment el az eszed, te jámbor!

– Nem hinném, felséges király, inkább azt mondhatnám, megjött!

Olyan sunyi módon mosolygott a varga, a király sejteni kezdte, hogy akar ez az ember valamit. Majd meglássuk mi lesz belőle. Odafordult a testőrhöz:

– Jól van, ha úgy szereti a varga a pálcát, kísérd el fiam, vágass a hátára száz pálcát kereken!

– Megköszönöm alázattal, felséges királyom!

Indul a varga kifelé, kíséri a testőr, elérnek az egyik ajtónállóhoz. Az a füléhez hajol a vargának, nyújtja a tenyerét:

– Ide a felét, barátom!

A varga jó hangosan felelt neki!

– Gyere velem, megkapod!

A másik ajtónálló is a varga fülét kereste az orrával:

– Csúsztasd ide a felét, hékás!

– Gyere te is, megkapod!

A testőr már erre tudta, merről dörög. Előre lódította mind a két ajtónállót, vitte lefelé azokat is a vár udvarára. A vargát persze nem bántották, nem is jutott volna egy pálcá sem az ő hátára, hiszen mind a százat elígérte, felét egyik ajtónállónak, felét a másiknak. Most aztán megkapták hiány nélkül az ötvenet-ötvenet.

A varga pedig kapott száz forintot Mátyás királytól, mikor a testőr jelentést tett a fizetség felől. A két ajtónállót rögtön elkergette Mátyás király; soha többé az ő palotájában meg nem merete senki sarcolni a hozzá folyamodó ügyes-bajos alattvalóit.

Honvédtoborzás (Gracza György nyomán)

Nemzetiségeink 1848-ban: a horvátok, a szerbek, az oláhok fellázadtak, és pusztítani kezdték a magyart. Ausztria is ellenünk fordult. Kossuth Lajos július 11-én

a nemzetgyűlésben azt javasolta, hogy fegyverkezzünk, mert veszélyben a haza. Szaporítsuk csapatainkat, állítsunk fel 200 000 főnyi hadsereget.

A nemzetgyűlés hozzájárult a felhíváshoz, s országszerete megzendült a toborzók hívó muzsikája. Kossuth maga is toborzó körútra indult, hogy szavának lelkesítő erejével is növelje a honvédsereg számát. Első megállóhelye Cegléd volt. Érkezésének híre lázba hozta Cegléd lakóit. A nép sűrű tömegekben tódult eléje, s egetverő éljenrivalgás közt kísérté a nagy piacra.

Asztalt kerítettek, Kossuth arra állott fel. Kezének egy intésére lecsendesült a morajló néptenger. Kossuth levette tollas kerek kalapját, aztán megeredt ajkáról a bűbajos beszéd. Elmondta, hogy milyen szörnyű veszedelemben forog a haza. Összeesküdtek ellenünk, és nemzetünket ki akarják irtani az élő népek sorából. Az irtóháború már megkezdődött. A Bánságban, Erdély bércei közt, a Mura partján magyar faluk állnak lángban, és gyilkolják a magyarokat. Azután így folytatta:

– Védelmezd hát magadat, szegény, elárult magyar nép! Védelmezd magadat, tűzhelyedet, gyermekeidet, feleségedet, elszántan, rettenthetetlenül, mint ahogy védelmeznéd magadat, mikor útonálló rablók támadnak meg. Ha véded magad, nincs mitől félned, mert veled az Isten és az igazság. Fegyverre hát, Cegléd népe!

Tízezer torokból zúgott fel a kiáltás:

– Elmegyünk! Mindnyájan elmegyünk!

Kossuth egyetlen beszédének hatására egész Cegléd fegyverbe állott.

A népszerű szónok még aznap továbbutazott, előbb Nagykőrösre, majd Kecskemétre, azután Abonyba és Szolnokra. Rajongó lelkesedéssel fogadták mindenütt és gyűjtő szavára tömegesen sietett a nép a honvédszászlók alá. Néhány nap múlva 10–12 000 főnyi sereg indulhatott a harctérre.

E toborzó körút alkalmával született a csatára hívó, híres Kossuth-nóta:

Kossuth Lajos azt izente,
Elfogyott a regimentje,
Ha elfogyott kettő-három,
Lesz helyette tizenhárom!
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

Kossuth Lajos azt izente,
Elfogyott a regimentje,
Ha még egyszer azt izeni,
Mindnyájunknak el kell menni!
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

Kossuth Lajos íródiák,
Nem kell neki gyertyavilág.
Megírja ő a levelet
A ragyogó csillag mellett!
Éljen a magyar szabadság,

Éljen a haza!
Esik eső karikára,
Kossuth Lajos kalapjára.
Valahány csepp esik rája,
Annyi áldás szálljon rája!
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

De a nemzetiségek lázadása egyre terjedt. A horvátok már a Dunántúlt pusztították, és az osztrák császári hadsereg is ellenünk támadt. Ezért október közepén Kossuth megint toborzó körútra indult, és most a Tisza vidékét kereste fel. Szegedre ment először.

Komor, hideg őszi idő volt, mikor megérkezett. Egész nap szitált az eső. De mit törődött ezzel a nép, mikor Kossuthot üdvözölhette körében! Már bevonulása diadalmenethez hasonlított. Hát még mikor beszélni kezdett és így szólt a néphez:

„– Szegednek népe, nemzetem büszkesége, szegény, elárult hazám oszlopa, mélyen megilletődve hajlok meg előtted! Kimondhatatlan örömmel szemlélem Szeged népében a lelkesedést, mert veszedelem fenyegeti szegény elárult hazánkat, oly nagy veszedelem, melynek láttára némely kicsiny hitű ember a fővárosban azt mondta, hogy a magyar nemzet napjai meg vannak számlálva. Alkudozásba akartak bocsátkozni az áruló nemzetiségekkel. De én azt mondtam, hogy mielőtt a nemzet szabadságából csak egy hajszálnyit is lealkudnék, elmegyek és megtekintem a népet. És most, miután Szeged népét látom és látom szemében a lelkesedés szikráit, sietve megírom a fővárosba, hogy Szeged népe ünnepélyesen tiltakozik az árulókkal való minden alkudozás ellen. Megírhatom-e ezt?

– Megírhatja! Megírhatja! – zúgta a tömeg Kossuth kérdésére.

– Igenis, megírom – folytatta Kossuth –, hogy miután Szegedet és népét hazaszeretettől lelkesedni láttam, kőszírtté szilárdult keblemben az a hit, hogy a hazát meg fogjuk menteni.”

Ezután elmondta, hogy éppen most, mikor ő itt beszél, seregeink újabb döntő csatára készülnek a lázadó horvátok ellen.

„– Tehát ebben a fontos órában kérdem: találkozik-e egy fia a hazának, egy polgára a városnak, ki hazája szabadságáért vérét, életét feláldozni kész ne volna?

– Nem találkozik! – kiáltja ezer hang.

Megesküztök erre?

Megesküszünk! – dörgi felmagasztosulva a nép.

– Tehát esküdjetek!

Kossuth leveszi a kalapját, és széttekint a sokaságon. A másik pillanatban már tízezer ember áll előtte hajadonfővel és jobbját magasra emelve, ünnepélyes áhítattal, lelkes hangon mondja utána:

– A mindenható Istenre, ki védi az igazságot és megbünteti a hitszegő árulót, esküszünk, hogy a nemzet szabadságából egy hajszálnyit elrabolni nem engedünk! Esküszünk, hogy hazánkat védeni fogjuk, míg lesz közü-

lünk egy, aki karját fölemelheti! A magyarok Istene úgy segéljen és áldjon bennünket!”

Meghatóan fönséges jelenet volt ez! Kossuth maga is annyira megilletődött, hogy alig tudta befejezni beszédét. Azután ment tovább: Hódmezővásárhelyre, Csongrádra, Szentésre. Néhány buzdító szónoklatára az egész Tisza-vidék fegyverbe állott.

Benedek Elek: Megjöttek a fecskék

Mikor szép csendesen leszállott az este,
Érkezett meg hozzánk a legelső fecske.
Fáradt volt szegényke. Leszállt. Aztán nézte:
Vajjon megvan-e az ő puha fészke?

És jött a második. És jött a harmadik.
Aztán jöttek többen. Mondottak valamit.
Mit? Azt én nem tudom. Talán imádkoztak.
Imé, beteljesült, mire vágykoztak.

Künn az eresz alatt könnyes szemmel álltam.
Szóltam a fecskéknek: bejöhetnek bátran.
Szavamat, úgy látszik, fecskék megértették.
Az eresznek alját nagy hamar ellepték.

Ki ki reá talált a maga fészkére.
Mindenikben egy pár pompásan elfére.
Ottan meghúzódtak. Halkan csicseregtek.
Aztán szépen, lassan, mind elszenderedtek.

Szendergő fecskéknek jóccakát mondtam.
Aztán lepihentem: Ó róluk álmodtam.
Velük is ébredtem, mikor a nap felkelt.
Mind azt csicseregtek: jó reggelt, jó reggelt!

A Kerekedő esztendő 3. kötetben felhasznált irodalom

- Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium I-III. Szeged, Mandala Kiadó 1998.
- Bálint Sándor: Karácsony, húsvét, pünkösd. Budapest, Neumann Kht. 2004.
- Jacobus De Voragine: Legenda Aurea. Budapest, Neumann Kht. 2004.
- Kristin E. White: Szentek kislexikona. Budapest, Meacenas Kiadó 1993.
- Paládi-Kovács Attila (főszerk.): Magyar néprajzt nyolc kötetben. Népszokás, néphit, népi vallásosság VII. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó 1990.
- Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok – ünnepi szokások. Budapest, Planétás Kiadó 1997.

Ajánlott irodalom a Kerekedő esztendő 3. ismeretanyagának bővítéséhez

- Balassa Iván – Ortutay Gyula: A naptári év szokásai. In: Magyar néprajz. 603–631. Budapest, 1979.
- Bálint Sándor: Népünk ünnepei. Budapest, 1938., Az esztendő néprajza. Budapest, 1942.
- Dömötör Tekla: Naptári ünnepek – népi színjátszás. Budapest, 1964., A magyar néphit és népszokások – Kelet és nyugat között, Ethnographia LXXXV. 189–197., 1964., Magyar népszokások. Budapest, 1972., A népszokások költészete. Budapest, 1974., Régi és mai magyar népszokások. Budapest, 1986.
- Katona Lajos: Folklor kalendárium. Budapest, 1982.
- Kerényi György: Jeles napok. Magyar Népzene Tára II. Budapest, 1953., Magyar énekes népszokások. Budapest, 1982.
- Magyar Néprajzi Lexikon I–V.: Főszerkesztő Ortutay Gyula. Budapest, 1977–1982.
- Makkai Endre: Húsvéti néphagyományaink. In: Nagy Ödön (szerk.), 1939.
- Marczell Béla: Tavaszi, nyári, őszi ünnepek és szokások a néphagyományban. Múzeumi Híradó IX. 33–57. Dunajska Streda, 1985.
- Marót Károly: Szent István napja. Ethnographia L. 254–296., 1939.
- Nagy Ödön: Téli néphagyományaink. Kolozsvár, 1938.
- Nagy Ödön (szerk.): Tavaszi néphagyományink. Kolozsvár, 1939.
- Penavn Olga: Népi kalendárium. Újvidék, 1988.
- Pócs Éva: A karácsonyi asztal és a karácsonyi vacsora hiedelmköre. Néprajzi Közlemények X. 3–4. sz., 1965.
- Róheim Géza: Magyar néphit és népszokások. Budapest, 1925.
- Szabadfalvi József: A gazdasági év vége és az őszi pásztor-ünnepek. Műveltség és Hagyomány VI. 19–64., 1964.
- Szacsavay Éva: Az esztendő ünnepei. In: Bárh János (szerk.) Kecel története és néprajza 1984: 873–896., 1984.
- Szendrey Zsigmond: A magyar népszokások ősi elemei. Ethnographia LI. 352–360. 1940., A tavaszéő, nyár és ősz ünnepkörének szokásai és hiedelmek. Ethnographia LII. 180–188. 1941., Jeles napok. In: A magyarság néprajza. 2. kiad. IV. 269–185. 1943.
- Tátrai Zsuzsanna: Jeles napok – ünnepi szokások. In: Paládi-Kovács Attila (Főszerk.) Magyar néprajz nyolc kötetben VII. Népszokás, néphit népi vallásosság 102–264. 1990.
- Ujváry Zoltán: Népszokás és népköltészet. Debrecen 1980.
- Vasas Samu–Salamon Anikó: Kalotaszegi ünnepek. Budapest, 1986.

Tanítási hét/óra: 1/1. Dátum:

1. Kötetlen beszélgetés a nyári élményekről, a nyári olvasmányokról.

2. Ismerkedés az olvasókönyvvel. Milyen mesék, történetek szerepelnek benne?
A tartalomjegyzék szerepe.

3. A Köszöntő és a versrészletek elolvasása.

a) A szöveget mondatonként olvassák el a gyerekek! A pedagógus választ a jelentkezők közül, a többiek némán olvasnak velük.

b) Egy jól olvasó gyerek felolvassa az idézetet.

Közösen megbeszélik, értelmezik a szöveget.

c) Az első versrészletet egy jól olvasó gyerek, a másodikat a pedagógus olvassa fel.

Beszélgetés a versről. (Mihez hasonlítható a szeptember? Miért? Melyik évszak közeledtét jelzi? Mire buzdítanak a költő sorai?)

Lásd: Olvasókönyv 3. oldal

4. Ismerkedés a Színes feladatok című könyvvel. A könyv átlapozása, nézegetése.

5. A Köszöntő és a versrészlet elolvasása.

(Petőfi Sándor: Ősz elején)

a) A Köszöntőt mondatonként olvassák a jelentkező és a felszólított gyerekek.

b) Az idézetet és a versrészletet a pedagógus olvassa fel. Ezt követheti egy kötetlen beszélgetés az ősrről.

Lásd: Feladatok 3. oldal

6. Rajz készítése a vershez.

(Ősz elején 1. versszak)

Lásd: Feladatok 7. oldal 2. feladat

7. A szavak olvasása, jelölése aláhúzással. Mondatalkotás a madarokról. A válaszok meghallgatása után mindenkinek önállóan le kell írnia a neki tetsző mondatot.

(Feladatok 7. oldal 3. feladat)

3 Húzd alá a költöző madarakat!

veréb, fecske, sárgarigó, galamb, cinke, daru, feketerigó, gólya, bölömbika, harkály, vörösbegy, rozsdafarkú, hattyú, bagoly, sárszalonna, kócsag

Hogyan segíthetsz azokon a madarakon, amelyek itt maradnak télre? Írd le!

Tanítási hét/óra: 1/2. Dátum:

1. Ismerkedés az anyanyelvkönyvvel. A könyv nézegetése, ismerős és új feladatok keresése.

2. Játékos nyelvi gyakorlatok felelevenítése.
(szólánc, szógyűjtés, szókitalálás)

3. A Köszöntő és az idézet elolvasása.

A jelentkező gyerekek mondatonként hangosan olvasnak, a többiek közben némán olvassák ugyanazt a szöveget. Az idézetről több gyerek is elmondhatja a gondolatait.

Lásd: Anyanyelv 3. oldal

4. Betűdifferenciálás. Az ábra színezése.

Lásd: Anyanyelv 3. oldal 1. feladat

5. Személyes adatok, tulajdonnevek írása. A pedagógus segíti a bizonytalanokat.

Lásd: Anyanyelv 4. oldal 1. feladat

6. Diktálás.

Főnevek írása (2+2+2). Például: palota, kupola, korona, lakoma, pecsenye, paripa, kalifa, muzsika, katon, gabona, ceruza, karika, zivatar, tapéta, pizsama, saláta, taliga, kabala, mazsola, rakéta, babona.

A pedagógus folyamatosan ellenőrzi a gyerekek munkáját, a hibát kiradírozza, a gyerekek pedig leírják a jó megoldást.

7. Mondatalkotás a diktált szavakkal. Legalább három mondatot írjanak le!

8. Igaz-hamis állítások elkülönítése szóban.

(Anyanyelv 4. oldal 2. feladat)

2 Húzd át a hamis állításokat!

A lekvár csak savanyú lehet.

A méz édes.

A hangyabolyban nyüzsgő és szorgos élet folyik.

A három páratlan szám.

A király kunyhóban lakik.

A jószívű ember szinte mindenét megosztja másokkal.

Éjszaka a Nap világít.

Vasárnap után a hétfő következik.

A kastély fényűző palota tornyokkal, kupolákkal.

A szeptember őszi hónap.

A fáknak nincs törzse, csak gyökere és lombkoronája.

A kacska fél a víztől.

Minden bátor ember magas és fiatal.

A mesékben általában három próba vár a főhősre.

9. Javasolt házi feladat: Igaz állítások leírása.

Megjegyzés. Egy órán legalább húsz, huszonöt szót diktáljunk! A diktálás üteme és a diktált szavak mennyisége természetesen igazodjék a gyermekek írástempójához és íráskészségéhez! A pedagógus folyamatosan ellenőrzi a gyerekek által leírtakat, azonnal radírozza ki a hibákat, és vagy ő, vagy a gyerek írja le helyesen a szót!

Az ajánlott szóanyag csak tájékoztató jellegű.